

Mahler Gustav (1860-1911)

Gustav Mahler to jeden z największych symfoników w historii muzyki, kontynuator wielkiej tradycji symfoniki wokalnie-instrumentalnej [Ludwiga van Beethovena](#)

Kompozytor urodził się w małym miasteczku na pograniczu Czech i Moraw, gdzie jego ojciec prowadził karczmę i gorzelnię. Choć nie pochodził z muzycznej rodziny, już w 6. roku życia rozpoczął naukę muzyki, a w wieku 15 lat wstąpił do Konserwatorium Wiedeńskiego, gdzie studiował grę na [fortepianie](#) i [kompozycje](#). Następnie kontynuował naukę na Uniwersytecie Wiedeńskim (muzykologia) oraz prywatnie u [Antona Brucknera](#). Wtedy też powstały jego pierwsze dzieła, m.in. zaginiona [symfonia](#) i [kantata](#) *Das klagende Lied*, będąca zapowiedzią indywidualnego stylu kompozytora.

Po studiach Mahler poświęcił się przede wszystkim karierze kapelmistrzowskiej, głównie operowej. Debiutował w letnim teatrze w Bad Hall w 1880 r. i przez najbliższe pięć lat występował gościnnie na różnych scenach. Gdy w 1885 r. w Pradze zwrócił na siebie uwagę świetnie poprowadzonym *Pierścieniem Nibelunga* [Ryszarda Wagnera](#), został asystentem Artura Nikischa i przeniósł się do Lipska. W 1888 r. Mahler dostał dziesięcioletni angaż do opery w Budapeszcie, jednak po konflikcie z zespołem musiał zrezygnować z tej funkcji już po dwóch latach. W 1891 r. zaczął pracę dyrygenta w Teatrze Miejskim w Hamburgu i pozostał tam przez sześć kolejnych lat. Choć kariera kompozytorska Mahlera rozwijała się znacznie wolniej niż dyrygencka, już w czasie tych wędrówek udało mu się skomponować trzy symfonie: *I* — zwaną *Tytan* (1888), *II* — *Zmartwychwstanie* na sopran, alt, chór i orkiestrę (1894 r.), *III* — gdzie obok altu solo i orkiestry śpiewa chór żeński i dziecięcy (1896 r.).

Gustav Mahler, I Symfonia D-dur Tytan

W roku 1897 Mahler przyjął propozycję, o jakiej mógłby marzyć każdy dyrygent — został dyrektorem Opery Wiedeńskiej. Kierował nią przez dziesięć lat i podniósł ją do rangi pierwszej sceny operowej Europy. Przygotował ponad trzydzieści premier, głównie [oper Mozarta](#), [Wagnera](#), [Verdiego](#), a jego interpretacje długo uchodziły za wzorcowe. W tym czasie także komponował — powstało kilka cykli [pieśni](#), m. in. *Kindertotenlieder* (*Pieśni na śmierć dzieci*, z lat 1901-04) oraz pięć symfonii: *IV* — z sopranem solo (1900 r.), *V* (1902 r.), *VI* zwaną *Tragiczną* (1904 r.), *VII* (1905 r.) oraz *VIII* Es-dur zwaną

Symfonię tysiąca, z ośmioma głosami solowymi, dwoma chórami mieszanymi i chórem dziecięcym.

Sukcesy dyrygenckie i śmiała polityka programowa Mahlera jako dyrektora opery były przyczyną stale rosnących intryg wokół jego osoby. W 1907 r. zrezygnował więc z pracy w Europie i wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie w noworoczny wieczór 1908 r. zadebiutował wystawieniem w Metropolitan Opera *Tristana i Izoldy* Wagnera. Potem objął kierownictwo muzyczne New York Philharmonic Society. Każdego lata powracał jednak do Austrii, gdzie gościnnie dyrygował i poświęcał się pracy kompozytorskiej, mieszkając w małym domku nad jeziorem. Po ukończeniu *IX Symfonii* napisał dzieło zatytułowane *Das Lied von der Erde* (1909 r.) na dwa głosy solowe i orkiestrę, które można uznać za jego kolejną, [wokalno-instrumentalną](#) symfonię. Chciał uniknąć nadawania utworowi tej nazwy, mając w pamięci historie [Beethovena](#), [Schuberta](#) i [Brucknera](#), którzy zmarli po napisaniu swych dziewiątych symfonii. Mimo przeczucia śmierci i nieuchronności losu rozpoczął jednak pracę nad *X Symfonią*, której — jak się spodziewał — nie zdołał dokończyć. Przeżycia osobiste i konflikty w pracy tak mocno nadszarpnęły zdrowie Mahlera, że zapadł na szybko postępującą chorobę serca. Swój ostatni koncert w Nowym Jorku (1911 r.) poprowadził w stanie skrajnego wyczerpania organizmu, a niebawem przewieziono go do Wiednia, gdzie zmarł.

W dorobku kompozytorskim Mahlera czołowe miejsce zajmują symfonie i cykle pieśni. Są one naładowane silnymi emocjami, z których większość ma swe źródła w życiowych tragediach kompozytora — śmierci brata, potem nieudanym małżeństwie z Alną Schindler i śmierci czteroletniej córki Marii Anny. Nie znaczy to jednak, że brakuje w nich wyrazów radości i nadziei. Sam Mahler mówił, że jego muzyka opowiada *o życiu*, jest silnie autobiograficzna. Dlatego pełno w niej kontrastów i nieoczekiwanych zmian nastroju, są w niej i wesołe [marsze](#) wojskowe, i pełne patosu [hymny](#) religijne, cytaty z folkloru i z twórczości innych kompozytorów. W czasach wiedeńskich utrzymywał Mahler kontakty ze środowiskiem młodych, radykalnych kompozytorów, jak [Arnold Schönberg](#) i jego uczniowie. Wspierał ich pracę i idee, a oni sami znajdowali w kompozycjach Mahlera cenne dla dalszego rozwoju muzyki eksperymenty harmoniczne i instrumentalne. Twórczość Mahlera jest zatem łącznikiem między XIX a XX wiekiem; zarazem szczytem tendencji romantycznych, jak i przygotowaniem gruntu pod współczesne nurty i style.

dr hab. Iwona Lindstedt

Ciekawostki

Symfonie Mahlera są często bardzo długie (*III Symfonia* trwa ponad półtorej godziny, sama pierwsza część prawie 45 minut, czyli więcej niż cała *Jowiszowa* Mozarta czy *Eroica* Beethovena), a także wymagają wielkiej ilości wykonawców (*VIII Symfonia*, nazywana *Symfonią tysiąca* znacznie przekracza pod tym względem wszystkie dotychczasowe standardy).

Za trzymiesięczny kontrakt z Metropolitan Opera w Nowym Jorku otrzymał Mahler równowartość dzisiejszych 300 tysięcy dolarów. Była to *najwyższa gaża, jaką kiedykolwiek zapłacono muzykowi*.

Jednemu z hollywoodzkich producentów tak bardzo spodobała się muzyka Mahlera wykorzystana w filmie *Śmierć w Wenecji* Luchino Viscontiego, że chciał kompozytora poprosić o napisanie kolejnych soundtracków. Nie wiedział, że Mahler od 60 lat nie żyje!